

BİLKENT ÜNİVERSİTESİ

**VII . ULUSLARARASI
BÜYÜK TÜRK DİLİ KURULTAYI
BİLDİRİLERİ**

**25-28 EYLÜL 2012
SELANİK**

ANKARA 2012

KASTAMONU AĞZINDAN AZ BİLİLEN İKİLEMELER

Doç. Dr. Eyüp AKMAN*

ÖZET

Kastamonu ağız ile ilgili çalışmaların tarihi, Thury Jozsef'in yöre ağızıyla ilgili yaptığı çalışmanın tarihi olan 1885 yılına kadar çıksa da maalesef o zamandan beri bu yöre ağız üzerine doktora düzeyinde incelemeler yapılmamıştır. Bunun pek çok sebebi bulunabilir. Kanaatimizce bunun en büyük sebebi, yörede hemen hemen her Türk boyunun iskan etmiş olmasından kaynaklanan ağız özelliklerinin çeşitliliği ve bundan dolayı araştırmacıların bu işe cesaret edememeleridir. Gerçekten de aynı ilçenin bir köyünde Oğuz Türkçesi baskınken, bir kilometre ilerideki köyde Kıpçak Türkçesi dil özellikleriyle karşılaşmak mümkündür. Bu durumda yapılması gereken, genel olarak ağız araştırması değil de monografiler halinde, ilçeler, hatta köyler tek tek ele alınarak ağız araştırmaları yapmaktır. Ancak o zaman sağlıklı bir netice alınabilir.

Biz bu araştırmamızda Kastamonu ağızında bilinen ve kullanılan fakat yazılı eserlere (sözlük, kitap vb.) girmemiş ikilemeler üzerinde duracağız. Bu ikilemelerin, bu konuda yapılan çalışmalar ve ikileme sözlükleri içinde bulunup bulunmadığı araştırılmış, o eserler içinde yer almayan ikilemeler olmasına dikkat edilmiştir. Fakat biz yine de ihtiyatı elden bırakmayarak yazımızın başlığını "bilinmeyen" değil de "az bilinen" ikilemeler olarak koyduk.

Çalışmamızda ikilemeler, sadece tespit edilmiş olarak kalmayacak aynı zamanda onların üzerinde tahlillerde de bulunulacaktır.

Bu çalışmayla, başta Türk dili olmak üzere, Kastamonu ağız araştırmalarına bir katkı sağlayacağımızı umuyoruz.

Anahtar kelimeler: İkileme, Kastamonu ağızı, Araç

METİN

Bu araştırmamızda Kastamonu ili özellikle Araç ilçesinde kullanılan ve zaman zaman benim de kullandığım fakat Türkiye genelinde ya az ya da hiç bilinmeyen ikilemeler üzerinde duracağız.

İkilemeler; "tekrarlar", "söz tekrarı", "ikizleme", "söz koşması", "hendiadyoin" gibi adlar olarak da bilinen ve Türkçede pek yaygın olan bir kelime gurubudur. Bunlar Türkçeye ayrı bir zenginlik, cümlelere bir ahenk, bir melodi, müzikal bir hava katarlar. Aynı zamanda ikilemeler kendisinden sonra gelen kelimenin anlamını pekiştirmesinin yanında bir takım imge ve imajlarla kişi üzerinde bazı duygular uyandırır.

Türkiye'de ikilemeler deyince ilk akla gelen çalışmalardan biri Veciye Hatiboğlu'nun kitabıdır. Hatiboğlu ikilemeyi şöyle tanımlar: "İkileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır."(HATİBOĞLU 1981:9).

Hatiboğlu çalışmasında ikilemeleri on ana bölüm içinde sınıflandırmıştır. Çok ayrıntılı olan bu sınıflandırma yerine biz ikilemeleri dört ana başlık altında değerlendirmeyi uygun bulduk. Bunlar:

1-Eş anlamlı ikilemeler

* Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, eakman@kastamonu.edu.tr

2-Zıt anlamlı ikilemeler

3-Aynen tekrarlanan ikilemeler

4-İlaveli ikilemeler

İkilemeleri daha detaylı inceleyen bir bilim adamı da Osman Nedim Tuna'dır. Tuna ikilemeler ile ilgili bazı kurallar tespit etmiş ve bunların geçerliliğini ispata çalışmıştır. Elemanları aynı sayıda heceye sahip ikilemelerin oluşmasında rol oynayan ünlü ve ünsüz dizilerini ayrı ayrı tespit etmiştir. İncelediği 2022 ikilemeden sadece 70 tanesi, yani yüzde 3.46'sı, kendi koyduğu kurala uymamıştır (TUNA 1986).

Daha sonra öğrencisi Önder Çağırın, hocası Tuna'nın çalışmasına bazı ilavelerde bulunarak uyumsuzluk gösteren 70 kelimeyi 27'ye düşürerek yüzde 3.46 olan aykırılık oranını yüzde 1.53'e indirmiştir (ÇAĞIRAN 2004:691).

İkilemelerden bir tanesinin genellikle anlamsız olduğu kabul edilmektedir. Fakat yapılan araştırmalarda bazı arkaik kelimelerin ikilemelerde muhafaza edildiği ortaya çıkmıştır. Mesela Hüseyin Durgut bir araştırmasında ikilemelerde kalan birkaç arkaik kelime incelemiştir. Bunlar: "bet beniz" ikilemesindeki "bet", "boy bos"taki "bos", "börtü böcek"teki "börtü", "çoluk çocuk"taki "çocuk", "eğri büğrü"deki "büğrü", "ev bark"taki "bark"tır. Yazar, bu kelimelerin Türk lehçe ve şivelerindeki karşılıklarını bulmuş bunların Türkiye Türkçesinde arkaik duruma düşüklerini belirtmiştir (DURGUT 2004:803-813).

Buna benzer olarak biz de aşağıda "ıldır ışık" ikilemesinde "ıldır" kelimesini inceledik ve bu kelimenin ikilemede anlamsız bir sözcük değil, arkaik bir sözcük olduğunu belirttik.

İkilemelerin söz sanatlarının oluşmasında da büyük bir rolü vardır. Bu konuda Kerime Üstünova'nın çalışması kayda değer bir özellik taşır (ÜSTÜNOVA 2003: 235-244).

İkilemelerin diğer bir özelliği de deyimleşmiş olmalarıdır. Mustafa Özkan, Türkçe Sözlük'ten aldığı 1154 ikileme üzerinde bir inceleme yapmış ve inceleme sonunda 735 (yüzde 64) ikilemede deyimleşme olgusunun bulunduğunu, 419 (yüzde 36) ikilemede de deyimleşme eğiliminin görülmediğini, bunların anlamı kuvvetlendirmeye yönelik kullanıldığını ifade etmiştir (ÖZKAN 2004:2317).

İkilemeler genellikle kafiyeli oldukları için ezberlemeye de katkı sağlamaktadırlar. Nitekim halk ozanlarının o kadar fazla şiiri ezberleyebilmesinde kalıp sözlerin ve kafiyeli kelimelerin rolü büyüktür. Hatta hafızalarımızda yer alan atasözü ve deyimlerin pek çoğunda da ikilemeler mevcuttur.

İlk ikileme örneklerinin yer aldığı temel eserimiz *Divanü Lügati't Türk*'tür. Gülsel Sev buradaki ikilemeleri anlam ve yapılarına göre ayrıntılı bir biçimde incelemiştir (SEV 2004: 497-510)

İkilemelerin en fazla bulunduğu ve bu yüzden de kulağa en iyi hitap eden bir eserimiz Dede Korkut Kitabı'dır. Buradaki ikilemeleri Hanefi Vural incelemiştir (VURAL 2004:3089-3094). Yine aynı eserde bulunan "aralıklı ikilemeler" de Kerime Üstünova tarafından değerlendirilmiştir (ÜSTÜNOVA 1988: 464-470).

İkilemelerin Türkçeden başka Balkan ve Kafkasya dillerinde de bulunduğunu Hasan Eren'den öğreniyoruz (EREN 1988:26-27).

İkilemelerin büyük bir çoğunluğunu yansıma sözcükler oluşturur. Bunlar "tabiat seslerini az veya çok andıran, herhangi bir tabii sesle mecazi olsa bile ilgisi sezilebilen

bu sözler, bulundurdukları sesler bakımından tabii sesleri hatırlatmakta, gösterdikleri karakteristik yapıları, sınırlı anlamları ve taşıdıkları belirli görevleri bakımından öteki kelimelerden ayrılarak değişik bir grup oluşturmaktadırlar.”(ZÜLFİKAR 1995:6).

Aşağıdaki örneklerde de görüleceği gibi ikilemeler, sadece işitme duyusuyla ortaya çıkmamaktadır. Diğer duyu organları vasıtasıyla da ikileme ortaya çıkabilmektedir. Mesela bir insanın yürüyüş şekli ile ilgili olarak pek çok ikileme yapılmıştır. Konuşma tarzı ile yapılan ikilemeleri de buna ilave edebiliriz.

Ardı ardına tekrarlanan sözcükler her zaman ikileme kabul edilmez. Tekrarlanan sözcükler söz dizimi bakımından ayrı bir görevde ise böyle bir grubun ikizleme sayılmaması tabiidir. Laf lafı açar, Daldan dala konar, örneklerinde olduğu gibi (AĞAKAY 1953.)

İncelememizde Necmi Akyalçın'ın “Türkçe İkilemeler Sözlüğü”nü temel aldık. Yazar, bu sözlüğü, yaklaşık 700 kaynağı tarayarak oluşturmuştur. Biz de bu sözlükte yer almayan ikilemeleri araştırmamıza dahil ettik. İncelediğimiz ikilemelerde yer alan kelimeler, tek başlarına bakıldığında sözlüklerde bulunabilirler. Fakat ikileme halinde bulunmamaktadırlar.

İkilemelerin iyi anlaşılması için onları birer cümle içinde kullandık. Seçtiğimiz cümleleri ya kendimiz kurduk ya da Araçlı hikâye yazarı Hakkı Kamil Beşe'nin iki eserinden -Tekçarık Yüzbaşı ve Kırk Kanat¹ -iktibas ettik.² Kurduğumuz cümlelerde yöre ağzına sadık kalınmıştır.

1-alat kapat: Aceleyle.

Bunlardan birinci kelime Karacaoğlan ve Dadaloğlu'nun şiirlerinde sık geçer ve “acele, çabuk” anlamına gelir.

“Evin işlerini alat kapat bitirdim.”

2-bereli büreli: Yaralı, çürük.

“Elmalar hep bereli büreli.”

3-bulaşuk yalaşuk/kül küpür: Bulaşık yıkamak ve ev süpürmek.

“Ev yerinde iş bitmiyor. Akşama kadar bulaşuk yalaşuk, kül küpür.”

4-buruksu buruksu: Buruk bir biçimde.

Kahya buruksu buruksu güldü.(KK, s.239)

5-can cere: Kuvvet, tâkat

“Fedim kadın kocamış ama çökmemiş.Canı cereci hala yerinde.”(KK.,s.48)

6-çür çür: Küçük, önemsiz.

“Onlar sevilmeyen parti ile çürçür partilerin adaylarına oy verirlerken ezici çoğunluk köycek tutulan partiyi destekledi.”(KK.,s.159).

7-dam daş: Dam, hayvanların bulunduğu ahır anlamındadır. Daş ise “taşra” kelimesinden olsa gerek, dış anlamındadır.

“Damın daşın işini bitirip ev işlerine ancak başlayabildim”

¹ Metin içinde, bundan sonra Tekçarık Yüzbaşı (TY), Kırk Kanat ise (KK) olarak kısaltılacaktır.

² Söylediği ikilemelerle bize katkı sağlayan Nail Tan Bey'e de burada teşekkür ederim.

8-dana biçik: Biçik veya biç kelimesi, buzağları çağırmak için kullanılır. Dana biçik ikilemesi, dana buzağı anlamındadır.

“Esnaf birden buçuktan, rençber danadan biçikten.”(KK.,s.133).

9-deli zıbuklu: Deli, dengesiz.

“O deli zıbukluya uyulup da kavga edilir mi?”

10-depşül düpşül: Ağır aksak, idare eder şekilde.

“İşler depşül düpşül gidiyor işte.”

11-dibiş dibiş: Kıpır kıpır, yerinde sabit durmamak.

“Yatağın içinde sabaha kadar dibiş dibiş etti durdu.”

12-döbül döbül: Yavaş yavaş, sürtüne sürtüne yürümek.

“Merdivenleri döbül döbül zor indi.”

13-dürmek bıkmak: Katlamak, bir şeyi kıvrıp silindir biçiminde kendi üzerine sarmak.

“Elbiseleri dürdüm bıktım, dolaba yerleştirdim.”

14-eğın baş: Eğın, arka, sırt, beden, vücut anlamlarındadır.

“Eğinde yok, başında yok. Bilmem bu kışı nasıl geçirecek.”

15-ezan düzen: Ezan

“Hoca bugün izinli. Köyde ezan düzen bir şey yok.”

16-gavul gavul: Sözün ağızdan anlaşılmayarak çıkması.

“Uzun imamın ilahi okuması gibi gavul guvul bir şey. O kadarlık ben de okurum.”(KK.,s.138).

17-gıldır gücük: Ufak, bodur, küçük anlamlarındadır.

“Büyükler hep düğüne gitti, evde gıldır gücük çocuklar kaldı.”

18-gönül kibir: Kibir, gurur anlamındadır.

“Bizim gelin doktor ama, onda hiç gönül kibir yoktur, bizimle gelip yer sofrasında yemek yer.”

19-haldır hayat: Yıkılmak üzere olan, yıkılacak biçimde.

“Ev haldır hayat, oturmaya insan korkuyor.”

20-hasta sökel: İki kelime de hasta anlamındadır. Sökel kelimesi eski Türkçeden beri hasta anlamında kullanılır.

“Köylerde ne var ne yok, hasta sökel var mı?”

21-hayın zalım: Gaddar, zalim.

“Hayın zalım yine de babandır.”

22-hellim hüllum: Dağınık, yırtık

“Yer kirli, sedir tozlu, minder hellim hüllumdür.” (TY, s.19, s.79).

23-hıl hış: Çer çöp

“Dün gece gelen sel, bahçenin kenarına hıl hış yığmış.”

24-hörül hörül: Hızlı hızlı, çok

“Rüzgar iki saatten beri hörül hörül esiyor.”(TY,s.93)

25-ıldır ışık: İldır kelimesi Derleme Sözlüğü’nde “alaca karanlık “anlamında kayıtlıdır(C.7). Yine aynı sözlükte “ıldır ıldır” şeklinde “parıl parıl, ışıl ışıl” anlamlarındadır(C.12). Kastamonu ağzında ise bu sözcük “ıldır ışık” şeklinde ikileme olarak kullanılır ve birinci sözcük yine ışık, parıltı anlamındadır. “Elektriğin gelmediği zamanlarda, gece olunca köylerde evler karanlık olur, ıldır ışık bulunmazdı.” Örnek cümlesinde bu ikileme ifadesini bulmuştur.

“ıldır” kelimesinin etimolojisi üzerinde durmakta fayda vardır. Bizim ikilememizde ve derleme sözlüğünde bu kelimenin “ışık” ile bir ilgisinin olduğu açıktır. Yıldırım, yıldız, alev, alaz, yalaz, ışın, ışık kelimelerinin etimolojisini yapan Fatma Özkan bu kelimelerin kökenini “parlamak, aydınlatmak ” anlamına gelen Eski Türkçe “ya-” fiiline bağlamaktadır (ÖZKAN 2003:157-179). Nitekim Eski Türkçede “ışık” karşılığındaki kelime “yaşuk”tur (GÜLENSOY 2007:421).

İldır kelimesi de “ya-“ kökünden türeyerek yaldır>yıldır>ıldır şekline dönüşmüş olmalıdır. Kastamonu ağzında parıldayan nesnelere için “yıldır yıldır veya yaldır yaldır yanmak” deyiminin bulunduğunu da buna ilave etmeliyiz.

“Eve geldik, her yer karanlık, ıldır yok ışık yok.”

26-kalın karsak: Özensiz açılan yufka ekmek için söylenir. Karsa- fiili yanmayı ifade eder.

“Acelesinden ekmekleri hep kalın karsak etti.”

27-kaşak kuşak: Kanış- fiilinden, kanışmış anlamında bir ikilemedir. Anlamı, eğilmiş, kırılmış, ana parçadan ayrılmış, şeklindedir.

“Sandalyenin bacağı kanışmış. Kaşak kuşak sandalyede oturunca insan rahat edemiyor.”

28-karmak katmak: Ortalığı karıştırmak.

“Akşam misafiriğe gelen çocuklar ortalığı kardı kattı.”

29-kara karsalak: Esmer, pürüzlü.

“Acaba duvağın altından hoşlanmadığımız, yamalı, mozalak, kara karsalak bir surat mı çıkacak ?”(KK.,s.131)

30-kıdım sadım: Azar azar

“Bunların kıdım sadım kökü kuruya.”(TY, s.125).

31-kıyın sıyın: Çekinerek

“Suçunu bildiğinden kıyın sıyın geldi, yerine oturdu.”

32-koca gortu: Yaşlı

“Köylerde gençler kalmadı, kalanlar hep goca gortu.”

33-koku sepi: Koku

“Evde hiç koku sepi kalmamış, mis gibi olmuş.”

34-küldür küme: Hep birden, tekmil.

“Yalnız seni değil, küldür küme bütün arkadaşlarını çağırıyorlar.” (KK, s.231).

35-met meyva: Meyve dolu anlamındadır.

“Kaymakamın masasına geçmiş, kurulmuş. Yanı başında da met-meyva dolu alafiranfa bir zenbil.” (KK,s.243).

36-ova yuva: Ova anlamındadır.

“Akşama kadar ovada yuvada iş görüyor.”

37-öge cöge: Ahlaksız, soysuz anlamında bir sıfat.

“Sonra sana öge oğlan cöge oğlan derler.”

38-pörsük pürsük: Zamanı geçmiş, gevşek, yanık.

“Pazarda meyvelerin iyisi bitmiş pörsük pürsük olanları kalmış.”

39-sövüp siymek: Küfür etmek.

“Odanın havası birdenbire elektriklendi. Homurdanmalar, söğüp siymeler birbirine karıştı.” (KK, s.238, s.126).

40-şirilim şirilim: Kolayca, zorlanmadan, su akar gibi. “Yahut da doğuramayan bir kadının karnındaki yavrunun **şirilim şirilim** akıp gelmesi için köyün ortasındaki oluğun suyunu şarradak boşaltmak çeşidinden gülünç, çocukça şeyler.”(KK.,s.50).

41-tuz kil: Tuz ve diğer ufak ihtiyaçlar.

“Borcunu bir seferde ödemedi. Parça parça ödediğinden para bir işe yaramadı, tuz kil parası oldu.”

42-uçuna uçuna: Uçar gibi.

“Saat tutmaca 25 dakika. Uçuna uçuna çıktı yanından.” (KK,s.219).

43-vurmak dokumak: Öntüne gelen her şeyi almak.

“Dilenci köye geldi, köyü vurdu dokudu.”

44-vızır yazır : Önemsiz anlamında.

“Ekmek padişah, çorba vezir, kabak karnımı kazır, kalanı vızır yazır.”(KK.,s.74).

45-yapça yapça: Yavaş yavaş.

“Yapça yapça sızan sular okulun damını çürütür diye korktuk.” (TY,s.122)

46-yas firyas: Yas etmek, ağıt yakmak.

“Köyde bugün cenaze vardı, yas firyas kıyamet koptu.”

47-yavan yaşık: Sadece ekmek olan, başka katığı bulunmayan sofrası. Bu ikilemenin şu sözlerde anlamı daha net anlaşılır:

Yavan yaşık demeyin

Kaplara bulaşık demeyin

Ağa pazara varamadı

Et soğan alamadı

48-yemiş yemre: Meyve

“Bu yıl yemiş yemre ne var bahçelerde.”

49-yele yerpere: Yel gibi

“Uça uça gelsin! Yele yelpere gelsin!” (KK,s.126).

50-yırtım yırtım: Yırtınarak.

“Kadın yırtım yırtım yırtınıyor.”

İnsan ve hayvanların yürüyüş şekilleri de aşağıdaki ikilemelerle söylenir:

51-Seme süme, 52-şeptür şüptür, 53-höştür hüştür,54-hampülü hümpülü, 55-hömbül hömbül, 56-hettürü hüttürü,57- heydür hüydür vb. yürümek.

Bir binek hayvanının yürütmesi –özellikle eşek için de 58- “**fitir fitir**” zarfı kullanılır.

Kelimelerin yutulmuş, anlaşılacak şekilde yapılan konuşmalar için de 59- “**lövür lövür, 60-gevil gevil, 61-caştır cuştur, 62-hepil hepil**” konuşmak ikilemeleri kullanılırken, çok konuşanlar için de 63-“**şepir şepir**” ikilemesi kullanılır.

SONUÇ

Kastamonu ağzından tespit ettiğimiz 63 ikileme belli başlı şu özelliklere sahiptir:

1-İkilemelerin 19 tanesi (4, 6, 10, 11, 12, 16, 22, 24, 40, 42, 45, 50, 52, 55, 58, 59, 60, 62, 63) aynen tekrarlanarak kurulmuştur.

2-İkilemelerin 4 tanesi (13, 28, 39, 43) fiil kökenlidir ve bunlar da farklı kökten fiillerden oluşur.

3-Zıt anlamlı tekrara, ikilemeler arasında rastlanmamıştır.

4-İkilemelerin çoğunluğunu, 41 tanesini (1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 38, 39, 41, 43, 44, 47, 48, 49, 51, 53, 54, 56, 57, 61) eş anlamlı tekrarlar oluşturmaktadır.

5-Üç tane ikileme de (35, 37, 46) ilaveli tekrardan oluşmaktadır.

6-Toplam 63 ikilemenin 31 tanesi (6, 10,11, 12, 16, 19, 22, 23, 24, 30, 31, 34, 38, 40, 44, 45, 49, 50-63) ses yansımali kelimelerden oluşmaktadır.

Bu kısa araştırmamızda başta Kastamonu söz varlığı olmak üzere Türkçeye bir katkı sağlayabildiysek ne mutlu bize.

KAYNAKLAR

ACAR, Ergün (2011).*Kastamonu Yöresi Söz Varlığı*, Gazi Kitabevi yayınları, Ankara

AĞAKAY, M.Ali (1953). “İkizlemeler Üzerine”,*Türk Dili*, Sayı 16, Ocak 1953

AKYALÇIN, Nemci (2007). *Türkçe İkilemeler Sözlüğü*, Anı yayınları, Ankara

BEŞE, Hakkı Kamil (1946). *Tek Çarık Yüzbaşı*, Ankara

BEŞE, Hakkı Kamil (1976).*Kırk Kanat*, Dergah yayınları, İstanbul

ÇAĞIRAN Önder (2004). “Osman Nedim Tuna'nın İkilemelerindeki Ünsüz Dizisine Bazı Ekler”,*V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, 20-26 Eylül 2004,Ankara

DURGUT, Hüseyin (2004). “Türkiye Türkçesinde İkilemelerde Kalan Arkaik Kelimeler”,*V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, 20-26 Eylül 2004,Ankara

EREN, Hasan (1988). “Mırın Kırın Etmek”, *Türk Dili*, Temmuz, Sayı 439

GÜLENSOY, Tuncer (2007).*Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi I-II*, TDK yayınları, Ankara

HATİBOĞLU Vecihe (1981).*Türk Dilinde İkileme*, TDK yayınları, İkinci baskı, Ankara

- HATİBOĞLU Vecihe (1972).*Türkçenin Söz Dizimi*, TDK yayınları, Ankara
- ÖZKAN, Fatma (2003). “Yıldırım, Yıldız, Alev, Alaz/Yalaz, Işın ve Işık Kelimeleri Nereden Geliyor?”*Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, S.27, Güz 2003, Ankara
- ÖZKAN, Mustafa (2004). “Deyimleşmiş İkilemeler”, *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*, 20-26 Eylül 2004, Ankara
- SEV, Gülsev (2004). “Divanü Lügati’t Türk’te İkilemeler”, *Türk Dili*, Ekim, Sayı 634
- TUNA, Osman Nedim (1986). *Türkçenin Sayıca Eş Heceli İkilemelerinde Sıralama Kuralları ve Tabii Bir Ünsüz Dizisi*, Türk Tarih Kurumu yayınları, Ankara
- ÜSTÜNOVA, Kerime (1988). “Dede Korkut Destanlarında Aralıklı İkilemeler”, *Türk Dili*, Mayıs, Sayı 557
- ÜSTÜNOVA, Kerime (2003). “Söz Sanatlarının Oluşmasında Tekrarların Rolü”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, C.I-II, Sayı 44
- VURAL, Hanefi (2004). “Dede Korkut Anlatılarında Söz Tekrarları”, *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*, 20-26 Eylül 2004, Ankara
- ZÜLFİKAR, Hamza (1995).*Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler*, TDK yayınları, Ankara